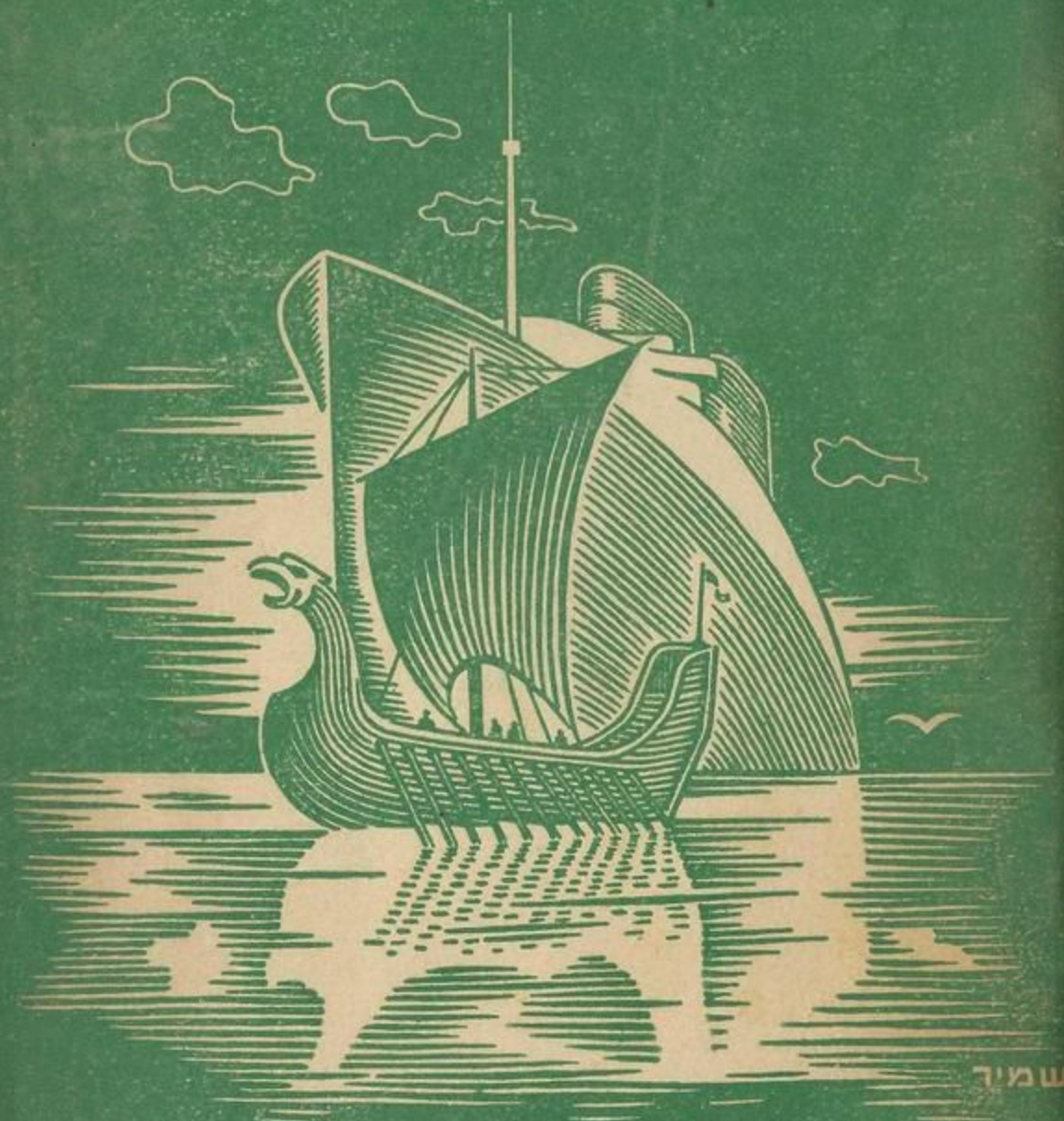

ד.ה.נ. וידרא

הדיג בארץ ישראל

שמיר

הוצאת מרכז החבל הימי לישראל-תל אביב

ד"ר נ. וידרא

הדיג בארץ ישראל

ספרית מרכז החבל הימי לישראל / תל-אביב

חוברת ד'

הַדְּיָג בְּאַרְצֵי-יִשְׂרָאֵל

נִתְבָּרְכָה אֶרְצֵנוּ בְּשָׂכֵנוּ טוֹב וְעֲשִׂיר-אֶפְשָׁרִיּוֹת-הֵימָּה.
אוֹלָם עַד הַזְּמַן הָאֲחֵרֹן לֹא יָדַע הַיְשׁוּב הַיְהוּדִי לְנַצֵּל
אוֹתוֹ וּלְהַפְיֵק מִמֶּנּוּ תוֹעֵלֶת וּבְרָכָה בְּמִדָּה רְאוּיָה. הַיְמָאוֹת
לֹא מְשַׁכָּה אֶת לִבָּם שֶׁל רֵאשׁוּנֵי הַחֲלוּצִים, אֲשֶׁר מְשַׁאֲת-
בְּפֶשֶׁם הַיְתָה הַשְׁתַּרְשׁוֹת בְּקַרְקַע הַמּוֹלָדֵת, בְּחֻקְלָאוֹת. עִם הַשְׁתַּלְטוֹת
הָעֲבוּדָה, הַהוּן וְהַיְזוּמָה שֶׁל הַיְהוּדִים עַל עֲנִפֵי-כִלְכֵּלָה שׁוּנִים
בְּאַרְצָה, הַבְּרֵר בְּעֵלִיל, כִּי כַּבוֹשׁ עֲמֻדוֹת עַל הֵימָּה קוֹבַע בְּרָכָה
לְעֲצָמוֹ וּלְכָל הַמַּפְעֵל הַצִּיּוּנִי.

גְּדוֹל הוּא הֵימָּה הָאֶרְצֵי-יִשְׂרָאֵלִי (וְכֹף שְׁמוֹ: „הֵימָּה הַגְּדוֹל“.
„הֵימָּה הַתִּיכּוֹן“) וְגְדוֹל שְׂכָרָם שֶׁל אֱלֹהֵי הַמְּטַפְּלִים בּוֹ וְהַעוֹבְדִים
אוֹתוֹ. מְלַבֵּד בְּנֵינוּ גְּמִלִים וְהַקְּמַת צִי, הַדְּרוּשִׁים לְהַבְטַחַת
הַתְּחַבּוּרָה הַיְמִית שֶׁל הַיְשׁוּב הַיְהוּדִי, פּוֹתֵחַ הֵימָּה בְּפָנֵי הַיְשׁוּב
אֶפְשָׁרִיּוֹת רַבּוֹת בְּעֲנַף הַדְּיָג. לְפַתּוּחַ הַדְּיָג הַיְהוּדִי בְּאַרְצֵי-
יִשְׂרָאֵל נוֹדַע עֲרָף גְּדוֹל מִכַּפָּה טְעֻמִּים.

הַדְּיָג מְבַחֵינַת הַתּוֹנָנָה הַשׁוּב בְּעֲנַף-מְשַׁק שְׂבִיכָלְתוֹ
לְסַפֵּק הַמְּרִי-מְזוּן עֲשִׂירִים בְּחֵלְבוֹן. הַיְצוּר הַמוֹעֵט
שֶׁל הַמְּרִי מְזוּן הַמְּכִילִים כְּמִיּוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁל חֵלְבוֹן, מְדַאֵג

את האחראים לשלום הישוב. את החלבון הנסר מעריכים כדי 4000 טון לשנה. מכסים אותו בעקר ע"י אמפורט של 13000 טון בשר ו-5000 טון דגים לשנה בסכום של מיליון לירות בערך. משמע, שהישוב מוציא בכל שנה סכום עצום מתוך מעגלו הכלכלי לשם רכישת תוצרת חוץ ולא עוד אלא שבשעת חרום, במקרה של הפרעה בתחבורה או במסחר הבין-לאומי, נשקפת לישוב סכנה של תזונה ירודה, בלתי-מספקת. בארצנו הקטנה אין כמעט כל אפשרות לפתור את הבעיה הזאת ע"י הגדלת התוצרת החקלאית בלבד. יצור הבשר מגביל וגם הרחבת שטחי גדול הירקות לא תקל מעל פתרונה, כי אין הירקות עשירים בחלבון. רק פתוח הדג עשוי לפתור את הבעיה במדה נכרת. כדי להפיק טון אחד של חלבון מלא דרושים 58 טון תפוחי-אדמה (והרי תפוחי-האדמה ידוע כעשיר בחלבון בין התוצרת החקלאית) או רק ששה וחצי טון דגים.

תוצרת הדג השנתית בארץ עומדת כיום על 1500 טון בערך. יודעי-דבר סבורים, כי אפשר להגדילה עד 10,000-12,000 טון, אם נפתח מלבד הדג באגמים גם את הדג בים התיכון ובנים סוף (מפרץ עקבה) וגדול דגים בבריכות. באפן כזה אפשר יהיה לספק משליש עד מחצית כמות החלבון הנסרה כיום.

דיוג 12,000 טון לשנה יגדיל את תוצרת הדגים של הישוב כמעט פי שנים (כיום: כ-5000 טון אמפורט ו-1600 טון תוצרת ארץ-ישראל). התושב היהודי בארץ צורך כיום

בממצע 8-10 ק"ג דגים לשנה. (הערבי לא יותר מ-2 ק"ג) ואחרי השלמת תכנית פתוח הדג תגיע התוצרת הממצעת של הישוב היהודי ל-16-20 ק"ג לאיש.

הגדלת הצריכה של דגים רצויה לא רק בגלל עשרם בחלבון מלא, כי אם גם בגלל הכלם חמרים מועילים (יוד, פוספור ולציטין), החשובים מאד לבריאות. אולם גם אחרי השלמת התכנית, תהיה התוצרת השנתית הממצעת של הדגים בארץ פחותה מזו שבארצות אחרות, ביחוד בארצות השוכנות על חופי ימים. והטבלה הבאה תעיד:

ארץ:	תוצרת שנתית לגלגלת
יפן	50 ק"ג
שוודיה	37 "
נורווגיה	36 "
דנמרק	34 "
פורטוגל	32 "
קנדה	30 "
אנגליה	27 "
הולנד	22 "
גרמניה	19 "
פלגיה	17 "
ארץ-ישראל (הישוב היהודי)	8-10 ק"ג

ערכו הכלכלי של הדיג אינו אף ורק בתחומי הספקת
חלבון לישוב. הדיג הוא מקור פרנסה חשוב ובכחו לפרנס
אלפי משפחות הן בעבודת הדיג עצמה והן במלאכות עזר
שונות: בנין ותקון של ספינות וסירות, הכנת ציוד לסירות,
תעשיית רשתות וכלי-דיג שונים, תעשיית שמורים, מליחת
דגים ועשונם, תעשיית קרח, הובלה, החסנה ומסחר.

הוספת דיג עד ל-12,000-10,000 טון לשנה כדי תצי
מיליון לירות תשפיע לטובה על מאזן המשק היהודי, ועקב
אפשרויות העבודה בדיג והקליטה במקצועות העזר, יגדל
כשר-קליטתה של הארץ וירבה הישוב היהודי.

אין לשכוח עוד תפקיד אחד של הדיג, שאין לזלזל
בערכו כלל: ירוע, כי בימי מלחמה משמש צי הדיג גם
למטרות צבאיות, (שלית מוקשים, מסירת ידיעות וכו'). דיגים
בעל-סירות, היוצעים יפה את החופים, יכולים לעקוף חקי-
הסגר קשים ביותר. בימי מלחמת העולם עמדה מחצית צי-
הדיג הבריטי לשרות צי-המלחמה ושרתה אותו שרות רב.
בצי המסחרי והמלחמתי נמנו אז מאות ואלפים דיגים
שקבלו, תוך כדי עבודה במקצועם, הכשרה ימית מצוינת
ובבוא יום-ההפקדה היו בין שורות הלוחמים.

תנאי הדיג בחוף ארץ-ישראל

אין ימה של ארץ-ישראל עשיר בדיגים כמו הים
הצפוני, אבל בים התיכון נחשב החוף הארץ-ישראלי לאחד

מקומות הדיג המשפחים והראיה: הרבה דיגים איטלקיים
באים מדי שנה מאיטליה לדוג בחוף הארץ-ישראלי.

אין לנד חופי ים התיכון שטחים רחבים של מים
בלתי-עמקים הנוחים לדיג. אחרי רצועה צרה של מי חוף
מגיעים המים לעמק גדול עד שאין שם אפשרות, אפילו
באמצעות ספינות ומכשירי-דיג משוכללים ביותר, לשלות
דיגים מקרקע הים.

צורת החוף הארץ-ישראלי משפעת ביותר מזרמי-הים
העוזרים מדרום לצפון; הם מביאים אתם כמיות גדולות
של אדמה פורה ממקום שפך הנילוס. לכן משתרעת לנד
החוף הארץ-ישראלי, ביחוד בחלקו הדרומי, רצועת מים
בלתי-עמקים, רחבה יותר מהרגיל בים התיכון, ואדמות
קרקע הים ברצועה זאת הן פורות ונוחות להתפתחות
בעלי-חיים ולרביית דיגים.

אולם האדמה שהובאה על-ידי הים סתמה את כל
מפרצי החוף הקטנים, שיכלו לשמש מעגני-מגן לספינות
ולסירות של הדיגים, ושותה לחוף הארץ-ישראלי צורת קו
ישר. לכן אין כמעט בחופינו נמלים טבעיים, ורק במקומות
מעטים שרדו מעגנים מוגנים. אבל גם שם יש צורך להשקיע
עמל רב כדי להעמיק את המעגנים על מנת לאפשר לאניות או
לספינות-דיג מגדל בינוני להתקרב אל החוף. הנמל היחיד
בארץ, שבו יכלות לעגון ספינות-דיג גדולות, הוא נמל
חיפה.

חסר נמלים בחופינו גרם בלי ספק לכך שעל אף

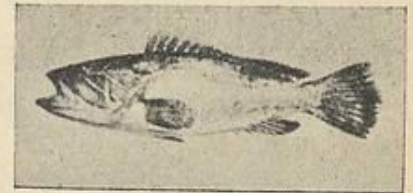
הדגים המצויים ביותר בקים הארצישראלי

מולית אדמה
 שם ערבי: סולטן איברהים
 שם אנגלי: Red Mullet
 שם מדעי: *Mullus surmuletus*
 20% מכל הדיג הימי הא"י

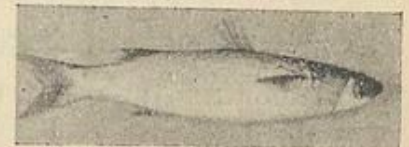
טריטה
 שם ערבי: סרדין
 שם אנגלי: Sardines
 שם מדעי: Sardinella
 30% מכל הדיג הימי הא"י

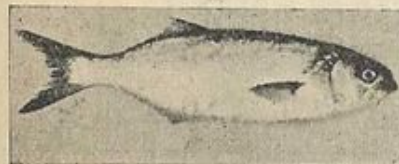
דקר
 שם ערבי: דאואקיר
 שם אנגלי: Sea perch
 שם מדעי: *Epinephelus*
 8% מכל הדיג הימי הא"י

עיט הים
 שם ערבי: מוסקר
 שם אנגלי: Maigre
 שם מדעי: *Sciaena aquila*
 8% מכל הדיג הימי הא"י

קיפון
 שם ערבי: בורי
 שם אנגלי: Grey Mullet
 שם מדעי: Mugie
 6% מכל הדיג הימי הא"י

צנינית
 שם ערבי: גונבר
 שם אנגלי: Skip-Jack
 שם מדעי: *Pomatomus saltatrix*
 3% מכל הדיג הימי הא"י

התנאים הטובים לרכיב הדגים התפתח הדיג החופי בארץ באטיות.

עונת הדיג הטובה ביותר היא בתחדשים נובמבר-מאי. תוצרת הדיג ירודה ביותר בתחדשים יוני-ספטמבר. התוצרת הכללית של הדיג בארבעת התחדשים האלה ביחד קטנה היא מזו שבחדש אחד מתחדשי העונה. מיני הדגים המצויים סמוך לחוף הארצישראלי אינם שונים בדרך כלל מהמינים המצויים ביקתר חלקי הים התיכון. ששה המינים המפרטים בטבלה א' הם המצויים ביותר בחופינו, והם מהווים כ-65% מתוצרת הדיג הימי בארץ.

הדיג הימי הערבי

שטות הדיג הימי בעולם התקדמו מאד בעשרות השנים האחרונות. התקנת מכונות קיטור, דינל וחסמל בספינות הדיג, סדור מנועים למנופים, שבאמצעותם אפשר להעלות מקרקע הים רשתות קבדות, הקמת בתי-חרשת לחטים ולסריגת רשתות, התקדמות תעשיית השמורים ואפשרויות הקרור באמצעות חשמל - חוללו מהפכה בדיג הימי. הדיג הערבי החופי בארץ השפיע מהתפתחות זו רק במעט. סוכני בתי-החרשת הארופיים הפיצו בין הדיגים הערבים חטים וחלקי רשתות מתוצרתם, כיון שהיא זולה יותר גם מעבודת-יד הערבית, אבל לא הצליחו למכור לדיגים הערבים מנועים בשביל סירותיהם. הסבות לכך: חסר-אמון בטפול במנועים, האמונה התפלה שרעש המנוע מזיק

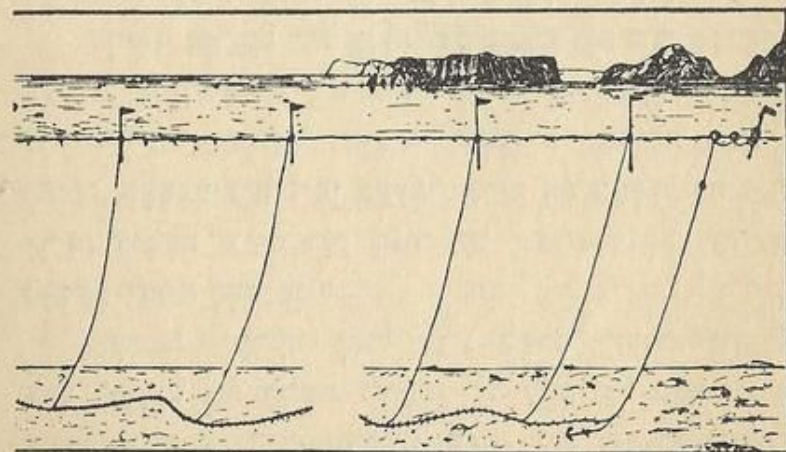
לדיג וחסר-אמצעים. הדיגים הערבים משתמשים עד היום הנה כמעט רק בסירות משוטים-מפרשים פשוטות. בעקר משתמשים בסירות הקרויות בפיהם „סומבוק“ „וערבקה“. ה„סומבוק“ — 5—6 מטר ארפה ו-1 1/2 מטר רחבה. עמק ישיבתה במים בערך 35 ס"מ. משתמשים בה לדיג שאינו דורש רשת גדולה וכבדה ביותר. ה„ערבקה“ או „אמבאטאני“ גדולה יותר, ארפה 8 מטר ורחבה משנים עד שנים ונחצי מטר. עמקה במים כ-40 ס"מ והיא משמשת ביוחד לדיג ברשת לא מפארה ועם רשתות משיכה חופיות (רשתות גדולות וכבדות). החשש למזג-אוויר רע ואבוד זמן רב הנרוף בהפלגה במשוטים או במפרשים אינם מאפשרים לדיגים הערבים לעבוד בקטר רחב סביב מקום-מגוריהם. ממילא אין הם יכולים לנצל נצול אינטנסיבי את כל אפשריות הדיג משמנה תחנות הדיג הקיימות פיום לארץ החוף הארצי-שראלי, שארכו למעלה מ-200 ק"מ. כן אין הם יכולים לדוג את דגי קרקע הים בעמקים גדולים יותר ואת הדיגים הנודדים העוברים ליד החוף הארצי-שראלי בכמיות גדולות ואינם נכנסים לרצועת המים הרדודים סמוך לחופים. תעשיית שמורי דגים ועשונם אינה ידועה לערביי הארץ כלל. השטות העקריות של הדיג המקומי הן: (א) רשת המשיכה החופית (גארף), (ב) חכות קשורות בתכלים (המנחות על קרקע הים), (ג) רשתות-עמידה (בשאלולה), (ד) רשתות-זריקה (שאבאקאט), (ה) רשתות-ראי (אמבאטאן).

את רשת-המשיכה החופית מורידים מהסירה בתצי

עגול ומושכים אותה אל החוף בתכלים ארבים הקשורים לקצותיה. בעבודת המשיכה עסוקים 15—20 איש. ארפה של הרשת 200—300 מטר, עמקה 7—9 מטר ורחב עיניה מ-25—65 ס"מ בקטר. ברשתות-המשיכה החופיות צדים למעלה מ-350 טון דגים, שהם בערך כשליש מכמות הדיג הימי המקומי.

הדיג בחכות מצליח יפה בעקר בדרומה של הארץ, שם נוהגים להניח את החכות על קרקע הים. לתכל ארץ מתברים במרחק מטר—שלושה מטרים תכלים זקים וקטנים יותר שאליהם קשורות החכות. קצות התכל העבה מתברים על תכלים עם פחים או חביות נושאי דגלים השטים על פני המים.

כדי למשוך את הדיגים משתמשים על פי רב בטריחות

חכות

טריות. בערך 170—200 טון לשנה או 17% מהדיג הימי המקומי מיצרים בדרך זו. סירה שבה עובדים 4 אנשים משתמשת ב-4—5 חבלי חכות באורך של 200 מטר כל אחד.

ברשתות צמידה חופיות בעלות עינים בגדלים שונים משתמשים רק בחדשים דצמבר—מרס. את הרשתות באורך של 200—400 מטר וברחב 1—4 מטר מורידים אל קרקע הים בסביבת החופים וביחוד במקום שפך הנהרות. רשתות העמידה הן בעלות דפן מרשת אחד, לחוט עליון שהוא עבה יותר מחברים פקקים ולחוט תחתון עופרת: רשתות אלה מספקות כ-80 טון או 7% מהדיג הימי הארצישראלי.

בזמן האחרון הנהיגו הערבים רשת צמידה מיוחדת לציד הטריחות. הם קוראים לה „מאלטאש“. בשנה האחרונה צדו באמצעות רשתות אלו 200 טון דגים. רחבה של הרשת מ-5 עד 6 מטר, ארבה כ-100 מטר וקטר עיניה 20 מ"מ.

רשת הזריקה היא עגלה. על מעגלה החיצוני מכיידים בעפרת. בזמן שמשליכים אותה לים, יורד המעגל החיצוני מיד לקרקע הים וכל הדגים הנמצאים בתחומה נלכדים בתוכה. באמצעות חוט או בידים סוגרים את המעגל החיצוני. הרשת לובשת צורת שק סגור ואז מצלים אותה יחד עם הדגים, שאין להם מנוס.

בשטח הזריקה יכול הדיג לעבוד יחידי ואין לו צורך בסירה. את הרשת זורקים עד עמק של מטר לערך. בשטה הישנה והפרימיטיבית הזאת דגים עוד היום בארץ כ-60—70 טון דגים, שהם 60% מכל הדיג הימי המקומי.

רשת האמבאטאן היא רשת ראי בת 3 דפנים, המחברים בחוט עליון ותחתון; 2 הדפנים החיצוניים של הרשת הם בעלי עינים רחבות מאד, הדפן האמצעי בעל עינים צרות. ארבה של הרשת בערך 40 מטר, עמקה מטר—מטר וחצי. בסירה אחת עובדים 4 אנשים. את הרשת מורידים מהסירה לקרקע הים בעמק לא גדול. במשטים, שרשראות ועגנים מערבילים את המים, כדי להפחיד את הדגים ולהדוף אותם אל מול דפני הרשת. הדג עובר את העינים הרחבות של הקיר החיצוני, ובהגיעו לדפן האמצעי הוא מסתבך בין דפני הרשת כמו בכיס. באמצעות רשת זאת צדים 40 טון, שהם כ-4% מהדיג הימי המקומי.

בשנים האחרונות הנהג בחוף הארצישראלי דיג באורות, לפי שטת לאמפארה. על סירה „ערביה“ קובעים מנורות „לוקס“, האור מושך את הדגים, ביחוד את הטריחות, וכעבור שעות אחדות מתלקטות סביבו כמיות גדולות של דגים. בסירה אחרת נמצאת רשת הלאמפארה, שארבה כ-300 מטר ועמקה כ-30 מטר בערך. שפתה העליונה מצפה פקקים רבים וכאשר מורידים את הרשת הימה מסביב לסירה הנושאת את האורות, נשאר החבל העליון צף על פני המים. אחר כך סוגרים את תחתית הרשת והדגים הרבים שגהרו אל האורות נלכדים בה. סירה אחת עם רשתות משרתת 2—3 סירות עם מנורות. בשטה זו עובדים עד עכשיו רק בקיץ. בשבוע של ירח מלא אין יוצאים לעבודה, מפני שאור הירח מאפיל על אור המנורות שעל הסירה, ואין הדגים

נמשכים אליו. לאורך כל החוף הארצי־ישראלי עובדים רק ב-9 רשתות פאלה, הנותנות 150 טון דגים לשנה.

מספר הדגים הערבים העוסקים בדג ימי הוא 1000. לרשותם עומדות כ-300 סירות. כ-200 או 20% מהדגים האלה הם עובדים עונתיים.

מצבם הפלכלי של הדגים הערבים הוא בכל רע. ההכנסה הגלמית של דג ערבי היא בממוצע 30-60 לירות לשנה. מסכום זה יש לנפות את ההוצאה בעד החזקת הסירה, קניית הרשתות וציוד אחר.

סוחריו הדגים הערבים השתלטו על הדגים. הם נותנים להם הלואות בצורת דמי־קדימה תמורת התחייבות למכור להם את כל יבול הדגים. נמצא, שהמחיר שהדג מקבל בעד הדגים הוא לעתים כדי שליש ממחיר הדגים בשוק הקמעוני.

הדגים הזרים בחוף הארצי־ישראלי

בעשר השנים האחרונות עובדות ליד החוף הארצי־ישראלי גם ספינות דג איטלקיות. האיטלקים באים עם סירות מפרש־מנוע שארכן 12-20 מטר. מצידות מנועים ומנופים הם עובדים בשטח הדג בממרות (טראול). מהספינה (מאחורי הירפתים) מורידים לקרקע הים רשת בצורת שק ארוך בעל כנפים ארכות, שארכה בערך 25-30 מטר. הרשת קשורה לספינה בחבל פשתן־פלדה וחבל פלדה. הרשת

נגררת על קרקע הים במרחק 100-200 מטר מאחורי הספינה. הרשת פתוחה באמצעות 2 קרשי עץ, המצפים פלדה הנותנים בין חבלי הפשתן־פלדה ובין חבלי הפלדה, וע"י כדורי זכוכיות קשורות לשפת הרשת העליונה. נגררת הרשת שלש שעות בערך על־ידי הספינה על פני קרקע הים והדגים שהיא פוגשת בדרך־נלכדים לתוף השק. אחרי שלש שעות משיכה מצלים את הרשת בעזרת מנוף מוטורי. בכל ספינה כזאת עובדים 8-10 אנשים.

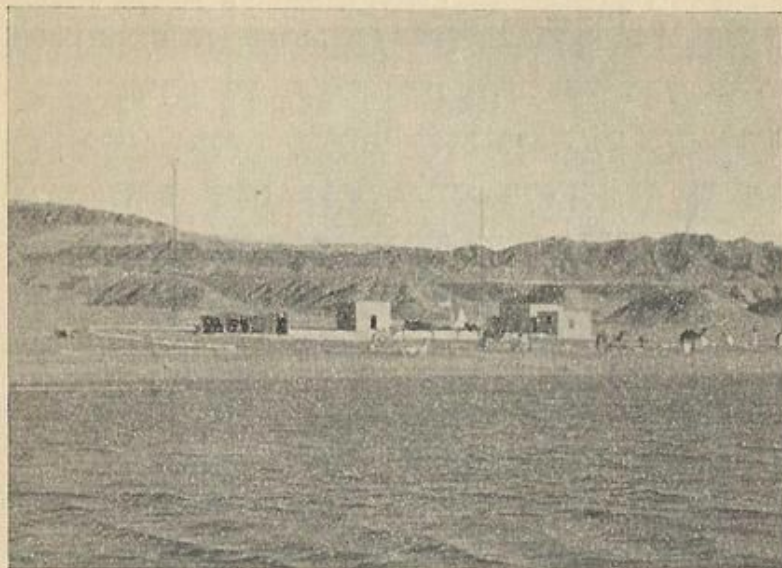
בשטה זאת צדו האיטלקים בסביבת חופינו למעלה מ-600 טון דגים לשנה ומכרו אותם בשוק הארצי־ישראלי. מספר הספינות האיטלקיות, שהיה קדם 10-12, ירד בשנה האחרונה ל-6 עקב המכס אשר הטל על דגייהם, ותוצרתם ירדה עד ל-218 טון.

הדג בעקבה

מפרץ עקבה, שארכו בס"ה 250 ק"מ ורחבו כ-16 ק"מ, מפרסם בעשיר בדגים. המרחק הגדול ממרפזי הישוב וקשי התחבורה מנעו עד כה בעד מצרים, עבר־הירדן, סעודיה וארץ־ישראל, הארצות השכנות למפרץ, לנצל במדה רחבה את עשרו בדגים. ערי ארץ־ישראל קרובות למפרץ עקבה יותר ממרפזי יתר הארצות ולאחר שבשנת 1937 נסלל כביש מפאר שבע ל"אום ראש וראש" (תחנת המשטרה הארצי־ישראלית בחוף מפרץ עקבה), אפשר לחשוב על נציל נדיג במפרץ בשביל השוק הארצי־ישראלי.

בְּיָדוֹעַ, בְּיָם הַמֶּלַח בְּעֲלֵי־חַיִּים נִרְאִים לְעֵינָיו. גַּם מִיָּמֵי יִתְרַ שְׁנֵי הָאֲגָמִים מְכִילִים גְּפָרִית וּמְלָחִים, אֲבָל, כַּמּוֹתָם קָטָנָה וְאִין הִיא מְזִיקָה לְדָגִים, כִּי אִם לְהַפְדֹּת, עוֹנֶרֶת לְרַבִּית מִיָּנִי דָגִים בְּרִיאִים וְצִדִּינִים. בֶּן נוֹחִים שָׁם יִתְרַ הַתְּנָאִים הַטְּבָעִיִּים הַדְּרוּשִׁים לְגִדּוֹל דָּגִים: הַתְּפַתְחוֹת בְּעֲלֵי הַחַיִּים וְצִמְחֵי הַמַּיִם, כַּמּוֹת הַחֲמָצוֹן, הָאֲקָלִים וְכוּ'. כַּמּוֹת הַדָּגִים בְּיָם כַּנְּרַת הַפְּחָתָה אֲמָנָם בַּמֶּדָּה נִפְרַת לְאַחַר שְׁבָטְלוֹ — עִם הַכַּבּוּשׁ הַבְּרִיטִי — הַהַגְבָּלוֹת לְדִיג וְגַבֵּר הַשְּׁמוּשׁ בְּחֲמָרֵי־נַפֶּץ וּבְסִמֵּי־הַרְעָלָה וּבְשִׁטּוֹת דִּיג מְזִיקוֹת אַחֲרוֹת, וּבְיַחֲוֹד עֶקֶב צִיד דָּגִים בְּתַקּוּפַת הַהַטְּלָה: כִּשְׁהַדָּגִים בְּרַבִּבוֹתִיהֶם נִכְנָסִים לְמִבּוֹא הַיַּרְדֵּן, כְּדִי לְהַטִּיל שָׁם אֶת בִּיצֵיהֶם, מִשְׁמִידִים אוֹתָם לְפָנֵי הַהַטְּלָה. מְעַרְכִים אֶת כַּמּוֹת הַדָּגִים בְּאֲגָם כַּנְּרַת, הַמְּשַׁתְּרַע עַל שְׁטַח לְמַעְלָה מ־200,000 דּוּנָם וְשַׁעֲמָקוֹ עַד 50 מֶטֶר, ל־1500 טוֹן וְיֵשׁ לְהַנִּיחַ שְׁבָטְפוֹל נִכוּן אֲפֹשֶׁר לְהַגְדִּיל אֶת כַּמּוֹת הַדָּגִים לְפָחוֹת עַד 6-8 אֲלָפִים טוֹן וְאֶת הַתּוֹצֵרֶת הַשְּׁנֵתִית לְאֲלֶף טוֹן וְיֹתֵר. בְּאֲגָמֵי יַבֶּשֶׁת אִירוּפָּה, שְׁבָהֶם תְּנָאֵי גְדוֹל־הַדָּגִים רָעִים יוֹתֵר בְּגִלְלַת הַקָּר בַּחֲרָף, אוֹמְדִים אֶת הַתּוֹצֵרֶת שֶׁל אֲגָם הַדּוֹמָה לָיָם כַּנְּרַת ל־3 ק"ג בְּמַמְצָע לְדוּנָם לְשָׁנָה, אֲבָל יֵשׁ גַּם אֲגָמִים שְׁתּוֹצֵרָתָם מַגִּיעָה עַד 5 ק"ג וְיֹתֵר. תּוֹצֵרֶת יָם כַּנְּרַת הִיא כִּיּוֹם לְמַטָּה מ־ק"ג אֶחָד לְדוּנָם.

הַתְּנָאִים הַטְּבָעִיִּים בְּמִי־מְרוֹם נוֹחִים עוֹד יוֹתֵר לְהַתְּפַתְחוֹתָם וְרַבּוּיָם שֶׁל הַדָּגִים. עוֹלָם הַחַי בְּאֲגָם זֶה עָשִׂיר מְאֹד. לְדִיג בְּאֲגָם זֶה נִגְרָם נִזְק רַב ע"י שְׁפַע דְּגֵי־הַטְּרָף, הַמְּשַׁמִּידִים אֶת הַדָּגִים הַצְּעִירִים מִהַמִּינִים הַמְּשַׁבְּחִים. הָאֲגָם

עֶקֶבָה

וְעַדָּה מִטַּעַם מְמַשְׁלֵת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל בְּקֶרֶה בְּקִיץ 1938 בְּמַפְרֵץ עֶקֶבָה, בְּדָקָה אֶת מִיָּנֵי הַדָּגִים הַמְּצוּיִים בְּמִיָּמֵינוֹ וְאֶת אֲפֹשְׁרֵיּוֹת הַדִּיג. מְקוֹמוֹת הַדִּיג הַטּוֹבִים בְּיֹתֵר הֵם לְיַד חוֹף מְצָרִים וְסִעוּדָה וְהִיא צָרְף לְבּוֹא לְיַד הַסֶּכֶם עִם אֶרְצוֹת אֵלֶּה כְּדִי שְׁתֹּאפְשֶׁרְנָה לְדָגִים הָאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵלִיִּים לְדוּג בְּמִיָּמֵינוֹ. חֲבָרֵי הַנוֹעָדָה, שְׁבָה הַשְּׁתַּתְּפוֹ קָצִין הַדִּיג הַרְאֵשִׁי וְעוֹנְרֵיוֹ וְשְׁנֵי דָּגִים יְהוּדִים, נִסּוּ בְּשִׁטּוֹת־דִּיג שׁוֹנוֹת וְהַצְּלִיחוּ בְּיֹתֵר בְּחֻכּוֹת.

תְּנָאֵי הַדִּיג בְּאֲגָמֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

מְשַׁלֶּשֶׁת הָאֲגָמִים שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל — יָם הַמֶּלַח, יָם כַּנְּרַת וּמִי־מְרוֹם, כְּשֵׁרִים לְדִיג רַק שְׁנַיִם הָאֲחֻרוֹנִים. אִין,

משתרע על שטח של 14,000 דונם; עמקו 2-3 מטרים.
 הדגים המצויים על פי רב באגמי הארץ הם: לבנון.
 ביניהם, אמנון-הגליל וחקף. (טבלא ב')

הדג הערבי באגמי הארץ

שטות הדג באגמי ארץ-ישראל דומות לאלו שבנים
 התיכון. גם באגמים אין הערבים עובדים בסירות-מנוע.
 אלא בסירות משוטים ומפרשים מאותו סוג שמשתמשים בו
 בים התיכון. רשת המשיכה החופית, קטנה מזו שמשתמשים
 בה בים התיכון, מביאה 60-70 טון לשנה. רשת אמבאטן—עד
 ל-120 טון, רשת זריקה (שאבאקאט)—ב-80 טון; ונחות—ב-30 טון.
 בסוף הפל עובדים באגמים לא יותר מ-150 דגים,
 מהם 25% רק בזמן העונה, בעקר בחודשים דצמבר-אפריל.
 התוצרת השנתית של האגמים היא בערך 300 טון.

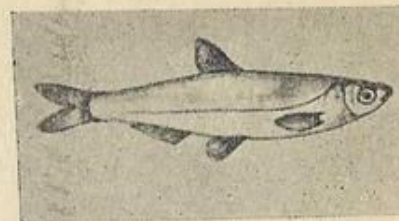
התוצרת הפל לית של הדג בא"י?

(מ-1.4.1938 עד 31.3.1939)

מחיר ממוצע	ערך בלא"י	משקל בק"ג	
35 מיל הק"ג	40532	1.165.758	דג ימי ע"י דגים מקומיים
" " 25	7408	293.744	דג באגמים ע"י " "
" " 33	47940	1.459.502	בס"ה ע"י " "
" " 32	6886	218.333	דג ימי ע"י דגים זרים
" " 33	54826	1.677.835	בסוף הפל . . .

טבלא ב'

הדגים המצויים על פי רב באגמי הארץ

בינית

שם ערבי: קרסין

שם אנגלי: Barble

שם מדעי: *Barbus longiceps*

20% מכל דגי האגמים

לבנון

שם ערבי: סרדינה

שם אנגלי: Bleak

שם מדעי: *Alburnus Sella*

38% מכל דגי האגמים

חקף

שם ערבי: "חפאפי"

שם מדעי: *Varicorhinus damascinus*

3% מכל דגי האגמים

אמנון הגליל

שם ערבי: מושט אביד

שם אנגלי: St. Peters fish

שם מדעי: *Tilapia galilaea*

13% מכל דגי האגמים

חקי הדיג

בזמן השלטון התרפי היה הפקוח על הדיג הימי בידי קבלו ממשלתי, אשר שלם לממשלה סכום שנתי קבוע. גם נצור הדיג באגמים נמסר לידי קבלנים, והם קבעו למי הרשות לעבוד בדיג וגבו מסים מהדיגים כדי 20% משוי התיצרת. הואיל והקבלנים היו מעניינים בהגדלת הדיג, נתנו עזרה לדיגים בציד, בהלואות וכו'.

בשנת 1924 פרסמה ממשלת המנדט את חק הדיג. אחרי הדיקה שנעשתה על ידי הממחה מר הורגל, פרסם בפברואר 1937 חק חדש שהיה מבסס בעקרו על המלצותיו.

הפקוח הפללי נמצא בידי מחלקת הדיג הממשלתית. המנהל חלק ממחלקת החקלאות והדיג. הנהלת מחלקת הדיג היא בידי קצין ראשי היושב בחיפה, ושלישה קציני דיג מחוזיים עוזרים על ידו, אחד למחוז הצפון, היושב בחיפה, אחד למחוז הדרום, היושב ביפו, ואחד היושב בטבריה. בפקוח על חקי הדיג נעזרים הקצינים על ידי 7-9 שומרי דיג מיוחדים. מוכיר מיוחד במשרד קצין הדיג הראשי מרפו את המספרים של תוצרת הדיג לפי המין, המחוז, השטות וכו'. בשנת 1937 הוקמה ועדה ממשלתית מייעצת לענייני הדיג, שבה משתתפים, מלבד פקידי ממשלה גבהים, גם באי-כח הישוב היהודי והערבי. מתפקידיה של מחלקת הדיג,

מלבד שמירה על החק, דאגה לפתוח המקצע. ברשותה ספינת דיג משקללת שנבנתה באנגליה, המשמשת להוראה ולנסיונות. עד כה לא יכלה המחלקה לעשות עבודת פתוח רחבה, מפני שרק אמצעים מעטים העמדו למטרה זו לרשותה ועקר עבודתה מתבטא באסף חמר סטטסטי ובשמירה על חקי הדיג.

לפי החק צריך כל דיג לקבל רשיון מהמחלקה. הרשיון אישי ומחירו 500 מיל לשנה. ממקבלי הרשיונות אין דורשים כל ידיעות מקצועיות מיוחדות. בצלי ספינות זרות הרוצים לעבוד בקרבת חופי ארץ ישראל ולמכור את דגייהם בשוק הארצי-ישראלי, וקוקים לרשיון מיוחד מאת הממשלה. הם צריכים להתחייב לשמור על חקי הדיג הנהוגים בארץ, בנוגע לשטות דיג האסורות בשמוש וכן בנוגע לשטחים אשר בהם אסורות כמה שטות דיג. פן צריכים הם לשלם מקס בשעור 5 מילים בעד כל ק"ג דגים.

מטרת חקי הדיג למנוע את הפחתת פמות הדיגים בחוף הארצי-ישראלי. אסור להשתמש לצרכי דיג ברעל ובחמרי-גפץ. לעבד בשטת המכרות (טראיל) ולאמפארה בתוף שלשת מילים מהחוף, כי שם מתאספים ביחוד הדיגים הצעירים, וכן אסור לדוג ברשתות, שעניינן צרות מדי. הגדל המינימלי של העין ברשתות לדיג ימי צריך להיות 20 או 15 מ"מ (לפי שטת הדיג). לדיג ברשתות באגמים—25 מ"מ וברשתות לדיג הטריטות—10 מ"מ. פן אסור למכור בשוק הארצי-ישראלי דגים שהם למטה מגדל מינימלי שנקבע לכל מין

בחקים אלה מתכוננת הממשלה למנוע בכל האפשר ציד דגים
זעירים, שערכם בשביל השוק קטן, אבל קיומם חשוב מאד
לרביית הדגים בעתיד.

התחזית הדיג העברי

בתחלת שנת 1937, בשעה שמחלקת הים של הסוכנות
היהודית התחילה יחד עם הספרות העובדים והחבל הימי
לישראל, בפעולות להתחזית הדיג העברי, לא עבד בארץ-
ישראל אף דיג יהודי אחד. שררה דעה מטעית, כי אי-אפשר
לו ליהודי להתזיק מצמד במקצע זה, כי הים והאגמים
הארצי-ישראליים אינם עשירים בדגים כדי שיוכל אדם לחיות
על עבודת הדיג. מקורה של דעה זו — העבדה שהנסיונות
המרבם שנעשו ע"י יהודים בדיג נכשלו. הדיגים מבני
העדה הספרדית, אשר עבדו מכבר בים כנרת, עזבו את
עבודתם. הפחתת פמות הדיגים בכנרת מנעה בעדם להוציא
תוצרת מספיקה, וכאשר הצעו להם עבודות מכניסות יותר,
עזבו ברבם את טבריה ועברו לדרום הארץ. בשנת 1937
התחילה הסוכנות היהודית לחדש את הדיג העברי בים
כנרת ואז היה צריך לחפש אחר דיגים אלה ברחובות,
פתח-תקנה, ובמקומות אחרים, שבהם היו עסוקים בעבודות
כבישים ובמכירת ירקות. גם קבוצות יהודיות אחרות מבין
העולים החדשים נסו לעבוד ולפעמים גם בהצלחה, בים
כנרת, אך אף אחת מהן לא התחזקה מצמד. גם בדיג החופי

הימי נעשו ע"י יהודים נסיונות רבים, כדי לחזור למקצע.
קבוצת חילים משחררים מהגדוד האמריקאי עבדה בעתלית,
קבוצת סלוניקאים בעכו, וכן נעשו נסיונות בתל-אביב ובחוף
הפציפיקי. אולם בשום מקום לא התמידו הדיגים בעבודתם.
קבוצת בעלי הון יהודים מבין עולי גרמניה, הולאנד
ואנגליה, אשר ראו את ההצלחה הרבה של ספינות הדיג
הגדולות, שעבדו בשטת המכרות (טראול) בים הצפוני,
הביאו ספינות כאלה לארץ-ישראל. ברנט, רוזנגרט, פרנקל
וד"ר סקלובר, אלה הם שמות החלוצים בדיג הטראול
בארץ, אבל כלם נאלצו להפסיק את עבודתם לאחר שהפסידו
כסף ומרץ רב.

את הסבות של הפשלונות האלה יש לראות בעקר,
בחסר הון מספיק, בחסר בעלי-מקצע ובהיעדר עזרה צבורית.
חלק מהמפעלים רכזו רק את הכסף הדרוש לרכישת כלי-שיט
וציוד ראשון ולא נשאר להם הון חוזר מספיק. לרשותם
של בעלי מפעלים וקבוצות לא עמדו בעלי מקצע שידעו
את תנאי חופי הארץ, ולאחר שנסו לעבוד בשיטות הדיג
הנהוגות בים השחור ובים הצפוני נכשלו.

אין לתלות את הכשלון בבעלי המפעלים בלבד,
באשר בחלקו הגדול הוא נגרם גם עקב אדישות המוסדות
הצבוריים, אשר עד 1937 לא התענינו במדה מספיקה
בפתוח הדיג בארץ. אין לתאר שקבוצת דיגים או מפעל
דיג יוכלו להתזיק מצמד, אם יצטרכו מאמצעיהם הם לעשות
גם נסיונות בשטות הדיג וגם להכשיר תניכים.

מלבד הנסיונות החלוציים שהקיפו אל כל שטחי הדיג הארצי-ישראלי, נעשה בשנת 1934 נסיון מעגני בגדול דגי שבוטה בארץ: ע"י הקרו הקמת לישראל נמסר לרשות ה"ה שןרץ את זצר שטח מאדמת הקורדני. בעמל רב הכשירו את המקום ועשו שם ברכות לגדול-דגים. דגי השבוטה במשקל של 600 גרם כל אחת הכנסו לתוך הברכות. כפי שאומרים היו ביניהם דגים אשר הוסיפו במשך 4 חודשים 600 גרם ואפשר היה לצפות להצלחת הנסיון. אבל בינתיים נהגלו קשיים כספיים וגם הברר, כי הרחבת הפעלה דורשת השקעות גדולות. בעלי המפעל הפסיקו את גדול הדגים והברכות משמשות עתה מחסנים לדגי שבוטה המובאים למכירה מחו"ל.

מחלקת היס של הסוכנות, הסתדרות העובדים והחבל הימי לישראל קבעו, כי יש להסתמך על שטות העבודה המקבלות אצל הדיגים המקומיים והדיגים הזרים העובדים בחופי הארץ או בסביבותיהם, לנצל את נסיונם הרב ואת ידיעתם בנוגע למקומות הדיג השונים ועונותיו השונות. עם זאת נעשו ע"י המוסדות האמורים נסיונות למצוא שטח דיג משכילת יותר, מתאמת לתנאי היס והאגמים הארצי-ישראליים. מחסר בית ספר לדיג היה צריך להכשיר את הצעירים שהתמסרו לעבודת הדיג תוך עבודה מעשית בלבד. החניכים נבחרו מתוך הקבוצים ששמו להם למטרה לכבוש את העבודה בנמל ובימה של חיפה ומתוך קבוצ "מצפה-הים" ששכו על שפת הים בסביבות נתניה. לעבודה בים כנרת

נבחרו החניכים מאנשי קבוצת "בתלם", אשר שני מחנותיו נמצאים על גדות ים כנרת במושבה כנרת וב"עין-גב", ומקבוצת גינוסר בחוף הצפוני של ים כנרת. לדיג במי-מרום הכשרו חברי קבוצת "חולתא", השוכנת על אדמות זכיון החולה ביסוד המעלה על שפת מי-מרום. ללמוד מלאכת גדול הדגים התמסרו חברי הקבוצ "תל-עמל", שמקום מגוריו החדש גיר-דוד משתרע על גדות נחל עסי בעמק בית-שאן. הקבוצים, שמתוכם נבחרו החניכים למפעלי הדיג השונים, הרגישו באחריות הרבה להתמדת חבריהם במקצוע. בתחלה היה צריך להחליף עד כ-50% מהחניכים, אבל במשך הזמן התלכדו קבוצות קבועות המשמשות כיום גרעין מקצועי לעבודת הדיג על צורותיה השונות.

הדיג הימי היהודי

את הנסיון הראשון לחדוש עבודת הדיג בארץ עשו המוסדות ע"י ארגון דיג במים עמקים בשטח מכפרות (טראור). הנחתם היתה, כי בתחלה יצליחו הדיגים היהודים יותר בעבודה בספינות קטנות, אשר שם היא נעשית בעזרת מנועים ומנ פים, מאער בשטות הפרימיטיביות של הדיגים הערבים. הדיגים האיטלקיים הצליחו במשך 10 השנים האחרונות בשטה זו ליד חופינו, ומן הראוי היה להשתמש בנסיונם ולדוג באותם הכלים. הספינה "כוכבה" של מר פרנקל, שנבנתה באיטליה וש מפני חסר כחות מקצועיים

והיו מספיק הפסיקה את עבודתה, נחכרה בפברואר 1937 לנסיון ראשון. בעלי הספינה היו סבורים, כי דרושים לפחות 4 דגים איטלקיים לשם הצלחת העבודה, והמוסדות השתדלו להשיג ממחים כאלה. לאחר שהפוששים אחרי ממחים איטלקיים לא הצליחו, החלט לצאת לעבודה בהנהלת רב-החובל רוזנטל שגזור על ידי מר פנגל ושני דגים סלונקאיים הפקיאיים בתנאי הדיג בים התיכון. יתר העבודות הוטלו על התניכים שגיסו מתוך קביצי הים בחיפה.

הקשיים שבהם נתקל הנסיון הראשון היו גדולים מאוד. בארץ אי-אפשר היה להשיג כל ציוד וכלים, רשתות וחוטים יבד, והיה צריך להביא את הציוד מחו"ל. מחסר מספנה מתאימה בארץ צריכה היתה הספינה להפליג לשם תקון לבירות. התוצרת נמכרת במחירים נמוכים בשוק הערבי, מפני שהקהל היהודי לא רגיל היה לדגים הקטנים שהעלו מקרקע הים. העובדים התחלפו תכופות, ביחוד בחדשי העבודה הראשונים.

עבודת הדיג קשה בהרבה מעבודת המלח. המלח מפליג על פי הרב באינה גדולה ונוחה ושעות עבודתו קבועות ואילו העובד בספינת טראול קטנה מחסרת כל נוחיות, מתגורר יחד עם עוד 5-6 דגים בתא קטנטן, המשמש גם מחסן לכלים, מטבח וחדר אכל. העבודה מתחילה ב-5 לפנות בקר ונגמרת לעתים קרובות ב-9 בערב. אבל יש דבר-מה המושך את האדם לעבודת הדיג והעוזר לו להתרגל לעבודה הקשה. העבודה באויר הפריא והשקט

הגדול של הים הרחב והחפשי נותנים ספוק רב. אין העבודה משעממת, בכל רגע דרושה התענינות והסתגלות לתנאים המשתנים כפעם בפעם. הצלחת העבודה תלויה במסירותו המלאה של כל אחד מהעובדים וכל אחד צריך לשאת באחריות למפעל כולו.

אחרי חרשים אחדים של עבודה בספינה „בכורה“ התלכד חבר עובדים, אשר התרגל לעבודה ולחיי דגים. מחלקת הים של הסוכנות היהודית וחברת „נחשון“ קנו ספינת-דיג איטלקית קטנה בשם „גיוואפינה“ עם מנוע-דיזל בן 30 כ"ס. הספינה החליפה את דגלה לדגל ארץ-ישראל וישנה את שמה ל„סנפיר“. לאחר שהשכרה לפלגת הים של הקבוץ המאוחד, עלו לעבוד בה 5 חברים מפלגות הים וקבוצת „שדות-הים“ של הנער העובד, אשר קבלו הכשרה ראשונה בספינה „בכורה“. אחרי שנת עבודה אחת, בהדרכת ממחה איטלקי — הפעל הקרם של הספינה — מוסיפים הצעירים היהודים לעבוד במקצועם החדש עבודה עצמאית. בעזרת מחלקת הים של הסוכנות היהודית נקנתה בהולאנד על ידי חברת „נחשון“ ספינה אחרת לדיג במקמרות. שמה: „פלד“. היא עשויה פלדה ובה מנוע-דיזל בן 60-70 כ"ס. בנויה לפי שטה הולנדית משקללת עם תא נוח ורחב. סדרו בה כל הסדורים לעבודה לפי שטת הדיג האיטלקית. עובדים בה 8 צעירים מקבוצת „שדות-הים“ של הנער העובד, אשר קבלו הכשרה מקדמת ב„בכורה“ וב„סנפיר“ וכן בסירות ובספינות-מפרשים. שתי הספינות העבריות,

בעבודתם ובנוגע להכנת הציוד הדרוש. ברשותם צריך להיות מחסן מספיק של בלים ומכשירים שאי אפשר ליצורם בארץ, ואחרון אחרון: השוק היהודי צריך להיות פתוח לקליטת תוצרת הדגים היהודים. בקיץ 1937 סדרה מחלקת הים של הסוכנות שעורים לקליעת רשתות בפלגת הים בקנינת-חיים בהנהלת ממחה מעולי גרמניה. בראשונה הכשרו 5 בחורות וכיום נקלעות בבית-מלאכה זה רב הרשתות הדרושות לספינות "פלד" ו"סנפיר". 7 בחורות, חברות פלגת הים וקבוצת שדות-ים, עובדות בו בקביעות.

בזמן האחרון נעשים מאמצים לסדור כחסן תמיד של חוטים וציוד אחר שאי אפשר ליצרו בארץ. הסוכנות היהודית נשאה ונתנה עם הממשלה בדבר סדור מגררה להעלאת ספינות-הדיג בנמל חיפה ויש לקוות, כי עוד בשנת 1939 יסדר הדבר. עם התחלת העבודה של "פלד" העברה מכירת הדגים לשוק היהודי. הקונים — ברנזים מבין צדות המזרח. בעלות-הבית כבין עולות אירופה התיכונית והמזרחית רגילות לדגים גדולים ויפים למלוי וקשה להו להתרגל לדגי קרקע הים של ארץ-ישראל. הם קטנים וטובי-טעם אלא שאינם ראויים למלוי כי אם לטגין. עם פניסת ספינות נוספות לעבודה אפשר יהיה לרבו את המכירה ולפתוח לדגים מעבודה עברית שוק רחב בקרב כל חוגי הישוב. החבל הימי לישראל נצמד בפני תפקיד נשוב לכבוש את השוק היהודי בשביל פרי-עבודתו של הדיג היהודי. הנסיונות של דיג יהודי בשטח הממקרות הוכיחו,

„פלד“

„סנפיר“ ו„פלד“, נותנות תוצרת של חצי טון דגים לערך לכל יום עבודה בים.

בנמל-בית לשתי הספינות משמשת חיפה — הנמל היחיד, הבטוח לגמרי בשביל ספינות דיג אלה. שבו הן יכולות לעגון בכל מזג אויר. בשנים שקט יכלה הספינה „סנפיר“ הקטנה להפנס גם להוף הגרבה של נמל תל-אביב. הוספת ישובי דגים יהודים לאורך החוף הא? תאפשר לספינות אלה לעגן במזג אויר טוב גם במקומות כמו עתלית, טנטורה וקיסריה.

מראשית העבודה הנה ברור, שפתוח הדיג יתכן בתנאים אלה: דיגינינו צריכים להיות עצמאיים ככל האפשר

שיהודים יכלים לעבוד במקצע זה בארץ ולחיות עליו. אין לפי שעה אפשרות לקבוע את סכומי הדיג במקמרות קביעה מקלטת. ספינות דיג גדולות (בעלות מנועים מ-100-250 כ"ס) תוכלנה לצאת ממימי ארץ-ישראל ולעבוד גם ליד חופי קפריסין ומצרים העשירים מאד בדיגים. ספינות-המקמרות הגדולות עובדות מחוץ לתחום שלשת המילים של מי-הספר

חקן רשת בספינת מכמורת ("פלד")

ואין ממשיקת מצרים או קפריסין יכלה למנוע בעד ספינות ארץ-ישראליות לדוג סמוך לחופיהן. הן תוכלנה להשאר שבוע-שבועים בים ותוצרתם תובא לארץ בספינות-הובלה, כפי שנהוג במקומות רבים, בפרט במפרץ סואץ הקרוב. ספינות יותר קטנות, דגמת "פלד" ו"סנפיר", תוכלנה לעבוד ליד חופי הארץ בלבד וסדור נמלי-דיג קטנים לארץ חופנו יאפשר לנצל נצול מלא את שפע הדיגים אשר בים הארץ-ישראלי. משערים, כי 20-30 ספינות מקמרות יהודיות תוכלנה לעבוד בים הארץ-ישראלי ובסביבתו. הן תוכלנה לדוג קרוב ל-1500 טון לשנה, כדי 50,000 לירות. 200 דיגים יוכלו למצוא עבודה בספינות האלה, מלבד מאות עובדים שימצאו פרנסה במקצועות-עזר.

אולם, גם בארצות שהדיג במים עמקים בספינות גדולות מפתח בהן מאד, אין הוא מהנה אלא חלק קטן מכל הדיג הימי. דיגי החוף הם הנותנים את רב התוצרת. בהולנד, למשל, מגיעה תוצרת הדיג השנתית ל-150,000 טון בערך ומזה נותן הדיג החופי למעלה מ-100,000 טון. הדיג החופי קשה מדיג בשטח מקמרות. סמוך לחופים אין אפשרות לעבוד בשטה אחת במשך כל השנה. צריך לדעת את זרמי הים, את תנועת הדיגים בעונות השונות ויש להתאים את שטח העבודה לכל הנותנים האלה. הדיג העברי חסר מסרת, ביחוד ליד חופי ארץ-ישראל, ויצטרף לרכוש הרבה אמון וידענות. לדעת ממחים יש אפשרויות לפתוח דיג חופי בארץ. סדור נמלי-דיגים, הכנסת

סירות משכללות יותר בצלות מנוע קטן של 10—20 כ"ס בערך, הטובות לעבודה במערשים ובמשוטים ובמנוע כאחד ושתוכלנה להקיף קטר של 10—15 מילים סביב נמל-העגינה שלהן, עבודה בעקר בשטות רשתות-עמידה, משיכה, חכות, רשתות שטות וכדיג האורות, — עונה עונה ושטתה—אפשרו להקים לכל הפחות 20 תחנות לדיג-חופי ולתת פרנסה ל-3000 דיגי חוף בערך.

בשנה האחרונה עשתה מחלקת הים של הסוכנות היהודית, יחד עם מחלקת הדיג של הממשלה, נסיונות דיג חופי משכלל; שני חברי קבוצת "מצפה הים" הכשרו, בעזרת מחלקת הים, בספינה ממשלתית לעבודת דיג חופי לכר שטותי, השתתפו בנסיונות וגם בנוסיעת-מחקר למפרץ עקבה.

התכנית לפיתוח הדיג בשנת 1939 קובעת את הצורך להקים תחנות אחרות לדיג חופי. תחנה אחת סדרה בפי הירקון, שם התחילה לעבוד בהצלחה קבוצת צעירים, שקבלו הכשרה דיג באיטליה. הקבוצה קבלה עזרה לציוד ברשת-משיכה חופית, חכות, ציוד ותעבוד גם דיג האורות וכן סירה בעלת מנוע קטן שתאפשר לעבוד גם במים צמקים יותר. תחנה אחרת תסדר, כנראה, בסביבת נתניה—כפר-ויתקין. גרעין לתחנה זו ישמשו חברי "מצפה הים" של "השומר הצעיר". קבוצת "גורדוניה", שחלק מחבריה הכשרו בגדיניה בעזרת אגדת "זבולן" במשך שנים דיג חופי, התחילה השנה בפעלה ממשית דיג חופי. בעזרת החבל הימי לישראל בפולין גייס

חלק מהציוד והתקנים הדרושים להתחלת עבודתה של הקבוצה. עבודתם מתנהלת בפקיח מחלקת הים של הסוכנות בהדרכת רב החובל פיטש, שהדריך חלק מהקבוצה עוד בחו"ל. יש לקוות שהמוסדות יצליחו עוד בשנת 1939 להקים תחנות דיג נוספות לאורך החוף הארצישראלי.

צייד הספוגים

הספוג הוא בעל-חיים המצוי על קרקע הים, דבוק לסלעים ואבנים. דיג הספוגים מפתח בים השקט, סמוך לחופי קליפורניה ובים התיכון. המקומות של דיג הספוגים המפרסמים ביותר באזור הים התיכון נמצאים בים האגנאי. גם בסוריה, בקפריסין ומצרים מפתח ציד הספוגים. לפנים היו צידי ספוגים סוריים באים עד החוף הארצישראלי, אבל עם התפתחות תעשיית הספוגים מתמרי-תחליף ירד מחרם ולדיגים הסוריים לא כדאי להרחיק ולבוא עד החוף הארצישראלי. בזמן האחרון עם נציל הספוגים לתעשיית מסכות-גז עלה שוב ערכם של הספוגים. צידי הספוגים, יורדים לקרקע הים בתלבשת-אמודאים מלאה או צרמים לגמרי, חוז מהראש המוגן מסכת אמודאי (שטת פארנאץ). בעזרת מלקחים מיוחדים מפריד האמודאי את הספוגים מעל האבן ומאספם לתוף שק הנמצא על כתפיו. עליו להשגיח השגחה מעלה שלא יפגם את הספוג בהפריד אותו מהאבן. צידי הספוגים יוצאים לעבודה בקבוצות בנות 7 איש כל

אחת. בכל קבוצה 2 אמוזאים ויתרם מלחים ועובדים ליד המשאבה. הסירות שבהן משתמשים צידי-הספוג, הן סירות מפרשים או מנוע רגילות שהתקנה בהן מכונית-צ'ילה. על היבשה מיבשים את הספוגים, מנקים ומעבדים אותם.

בשנת 1935 הזמינה ממשלת ארץ-ישראל צידי-ספוגים יוניים לעשות נסיון בחופי הארץ. הציידים היוניים מצאו מקומות צשירים בספוגים בסביבות חיפה ועכו. הספוגים נמצאו בעמק 45—55 מטר. בסוף 1938 מסרה הממשלה לחברת "עגון" זכיון לדיג הספוגים בארץ-ישראל לשלש שנים. אין החברה רשאית לעבוד אלא בשתי סירות, כדי לא להזיק לרביית הספוגים בציד מרץ. העבודה ביים יכלה להעשות רק בחודשים אפריל—אוקטובר.

חברת "עגון" שבה משתתפים הסוכנות היהודית, חברת העובדים, סולל-בונה ו"נחשון" עומדת להזמין שני ממחים יוגוסלויים או יוניים כמדריכים כדי שיכשירו צעירים יהודים במקצוע הצ'ילה וצידי-הספוגים.

הדיג היהודי באגמי הארץ

מחלקת הים של הסוכנות היהודית דאגה מראשית פעולתה לפתוח הדיג היהודי באגמים, ביים כנרת ובמי-מרום. הקבוצ "בתלים", שעלה למקום התיישבותו החדש "עיו-זב", החליט לבסס את משקו גם על עבודות ים. סירת-מנוע אחת ושתי סירות-משא עסוקות בהובלת חמרי בנין ובהעברת

נוסעים ביים כנרת. בסוף שנת 1937 התחילו 4 מחברי הקבוצ לעבוד במקצוע הדיג, בהדרכת ספרדי מותיקי הדיגים ביים כנרת. חברי הקבוצ עבדו במשך חצי שנה בשיטות המקבלות באגם, ברשת אמבאטאן, בחכות וברשת-משיכה. בהמשך העבודה עשתה מחלקת הים נסיונות כדי לקבוע שיטות משקללות יותר של דיג באגם. ממחים שונים נסו את הדיג באורות, בשיטת מכמרת וברשתות עמידה. העבודה ברשתות-עמידה הצליחה ביותר. עונת הדיג באגמים היא בחודשים דצמבר—מאי. הקבוצה המשיכה בהקשרת חבריה גם בעונה המתה ועם התחלת עונת הדיג ב-1938—1939 כבר היו לה 3 פלגות דיגים בנות 4 חברים כל אחת, העובדות בעקר ברשתות-עמידה וברשתות-ראי. נוסף על 4 סירות משוטים-מפרשים, קבלו דיגי עיו-זב בתחלת 1939 סירת מנוע-מפרשים שנובנתה לפי הזמנת מחלקת הים במסגרת חברת "עגון" בחיפה. בתחלת העבודה היתה הקבוצה משתמשת ברשתות שהוכנו ע"י דיגים ערבים בטבריה. במשך הקיץ של 1938 למדה אחת מחברות הקבוצה בפלגת הים בחיפה את מלאכת תקון הרשתות וקליעתן וכיום מסדרת הקבוצה את כל רשתותיה בעצמה. שתי בחורות עובדות בקביעות בתקון רשתות ובסדורן.

מחלקת הים של הסוכנות היהודית עומדת בקשר תמיד עם מחלקת הדיג הממשלתית בנוגע להסדרת הדיג ביים כנרת, אשר כמות הדיגים בתוכו הולכת, כאמור, ופוחתת. יש צורך להקפיד ולשמור על חקי הדיג, לאסור את הדיג

במקומות ובעונות מסוימים ולהכניס לאגם מיני דגים חדשים. מר הורגל, שבודק לפי הזמנת הממשלה את מצב הדיג בארץ, הציג לאחד את הדיגים בקואופרטיב אחד או למסור זכיון על כל הדיג באגם לחברה אחת. החברה הזאת שתקבל זכיון לחמש שנים לפחות, תהיה מעניינת בפתוח הדיג למען הגדל את ההכנסות.

נוסף לקבוץ "בתלים" נכנסה בסוף 1938 לעבודת הדיג באגם גם קבוצת "גינור" של הנער העובד, שהתישבה על חופי הכנרת בסביבות מגדל.

מי מרום נכללים בזכיון לפתוח החולה, שנמסר לחברה "הקשרת הישוב" יחד עם חברות התישבות אחרות. מחסר דייגים יהודים הוסיפו דייגים ערבים לעבוד באגם גם לאחר שהזכיון עבר לידי יהודים. בתחלת 1938 ארגנה מחלקת הים קבוצה בת 4 מחברי קבוצת "חולתא" של הנער העובד, והם התחילו לעבוד באגם בשיטות האמבאטן בהנהלת דיג מהעדה הספרדית. בקיץ 1938 הכרחו הדייגים הערבים לעזוב את העבודה בלחץ הכניפיות, ואנשי "חולתא" קבלו על עצמם את כל הדיג באגם.

כיום עובדות במי-מרום שלש קבוצות דייגים—ברשתות-עמידה, ברשתות אמבאטן (ראי) ובכפות. בגלל העמק הקטן (כ-3 מטרים) רבים העשבים והסוף במי-מרום, לכן מצליחה שם שטת הדיג באמבאטן יותר מאשר ברשתות-עמידה הנקוקות לשטח רחב ופנוי. הערבים לא דאגו להשמדת דגי-הטרף המזיקים, הידועים בשם הערבי "בריבוט", כי

לא רצוי היה לשלוח אותם בגלל מחירם הנמוך בשוק; הדייגים היהודים סדרו, בעזרת מחלקת הים, תנור לעשון, ו"בריבוטים" מעשנים נמכרים במחירים טובים. יש לקנות שדיג מזרז של דגי ה"בריבוט" ישפר את מצב הדיג באגם שפור נפר.

מי-מרום בלבד יכלים לספק 300—400 טון דגים לשנה, אם יתנהל משק הדיג באפן משקי ומסדר. צריך לשפר את תנאי גדול הדיגים על ידי השמדת העשבים הגבוהים וחלק מהסוף. הצמחים הגבוהים מפריעים לדיג וגוזלים מהדיגים חלק גדול מחמרי המזון שלהם. כן יש להכניס לאגם שבוטות ומיני דגים אחרים הגדלים במהירות במים לא-עמקים וחסמים.

מצב הבטחון הקשה—לא פעם נורו ריות אל הדייגים בזמן עבודתם—מונע עכשיו נצול מלא של אפשרויות האגם, אבל אין הדייגים עוזבים את עבודתם אף ליום אחד ואין ספק שבהתמדתם העקשנית יצליחו ליצור לעצמם מקור פרנסה בטוח ולהבטיח לישוב היהודי בארץ מקור חשוב של מזון.

הואיל והתנאים במי-מרום, עמק המים, וכן טיב הקרקע של האגם ומדת-החם ברב הדישי השנה נוחים מאד לגדול אנטנסובי של שבוטות, יש להנחית, כי גם לאחר שתכנית היבוש של זכיון החולה תצא לפעל, יוסיף להתקיים שם בשטח הלא-מיקבש משק-דיג אנטנסובי גדול.

גדול דגים

הערכים לא עסקו בגדול דגים, אם כי האקלים בארץ נוח לכך והיו הרבה בצות, ביחוד בתקופה שקדמה לפעולות היבוש והנקוו שנעשו בידי היהודים בארץ.

עקר הדדיקות והנסיונות של היהודים לגבי גדול דגים אנטנסביי בברכות בארץ היה מקוון לברור האפשריות של גדול דגי-שבוטה. היהודים רגילים לדג זה והם מבכרים אותו על פני דגים אחרים. השבוטה מתפתחת יפה במים חמים ונקא. גדול השבוטה מצליח גם במים המכילים אחרון קטן של מלח ורוב המים הארצי-ישראלים מכילים מלחים. יתכן, שבארץ יצליח גם גדול דגים אחרים, אבל אין ספק שדג הגדול העקרי יהיה השבוטה.

בארופה מוסיפה השבוטה במשקל רק בחדשי הקיץ. בגרמניה בחדשים מאי-אבגוסט, ביוגוסלוייה — בחדשים אפריל-ספטמבר. בארופה מחזיקים במשך החורף את הדגים בברכות-חורף מיחדות וקטנות, וברכות הפטום הרגילות נשארות יבשות. גדול הדג עד למכירתו נמשך 2-3 שנים. הואיל ובארץ-ישראל חם המים גבה יותר והוא נשמר במשך כל השנה, מוסיפה השבוטה במשקל כמעט במשך כל חדשי השנה.

לפני הקמת ברכות לגדול השבוטה יש לברר אם לרשות המפעל עומדת כמות מספיקה של מים ולבדוק היטב את התרכבת החימית של המים ובאיזו מדה הם

עשירים בפלנקטון ומצוין. חשובה לא פחות בחירה נכונה של הקרקע. קרקעות שאינם סופגים מים, ביחוד קרקעות-חמרה, נוחים ביותר לסדור ברכות. בהקמת הברכות יש להשגיח שבזמן הוצאת הדגים תהיה אפשרות ליבש את הברכות. באקלים החם של ארץ-ישראל צריך העמק של הברכה להיות מטור ויחצי-שני מטרים. הממחים היוגוסלויים אומרים שמוטב להקים סוללות מסביב לברכות ולא להפוך אותן, מפני שהשכבה העליונה של הקרקע היא הפורה ביותר. אין לחשוש מפני התפשטות המלריה בגלל המים העומדים בברכות, מפני שהשבוטה אוכלת את ביצי האנופלס. בכמה ארצות נודדים לזרוע בקל שנה שניה או שלישית תבואה חקלאית על אדמת הברכות המיבשות. האדמה הישנה המצטברת בתחתית הברכה יפה לגדול ורעים ומחזור הורעים מגביר במדה נפרת את יצור הדגים בברכה. שטה זו נהוגה ביחוד בארצות החמות, שבהן מלאות הברכות מים במשך כל השנה וגם בתקופת החורף.

מחיר דגי השבוטה בארץ הוא כיום גבה (100-120 מיל הק"ג בסחר סיטוני). לסוחרים הדגים בארץ כדאי להביא שבוטות חיות מארופה ביחוד מהנגרייה ומיוגוסלוייה. הדגים החיים מובאים בקרונות-רכבת, מסדרים במיחד לשם כך, לנמל טריאסט, ומשם הם נשלחים לארץ באניות בתוך דודים גדולים. ממחה מיחד מלנה כל משלח דגים ומשגיח על כמות החמצון ומדת החם במי הדודים שבתוכם הם נמצאים.

אחרי הפסקת גדול הדגים בברכות קורדני, לא נמצאו בארץ בעלי-הון שרצו להקים ברכות לגדול-דגים. בתחלת שנת 1938 נערכה, ביזמת מחלקת ההתיישבות ומחלקת הים של הסוכנות היהודית, בדיקת האפשרויות לגדול דגי-שבוטה באדמות ניר-דוד, בעמק בית-שאן, שצליהן התישבה קבוצת "תל-עמל". ממחנה לגדול דגים מעולי גרמניה, מר פז, ערך תכנית של נסיון ראשון בתוך גחל אסי, שמקורו מעינות הסתנה העובר באדמות הקבוץ. שטח מים של שמונה דונם מנחל אסי הכשר בהוצאות קטנות לגדול דגי שבוטה. הנחל נסגר בגדרים עשויים רשתות ברזל דקות, העשבים הגבוהים שחיו בנחל השמדו ו-1000 דגי שבוטה מאלה שהובאו לארץ למכירה נקנו מסוחרים הדגים והכנסו לתוך הברכה הזאת במרס 1938. העבודה נעשתה בהדרכת מר פז, שהכשיר בעבודת גדול דגים גם שנים מתברי הקבוץ תל-עמל. הדגים גדלו במשך 5 חודשים בנחל. מימי גחל אינם יפים לגדול אנטוסיבי כמי ברכה. השבוטה אוהבת ביחוד מים עומדים, ובהם היא מתפתחת במהירות גדולה. גדולם של דגי-השבוטה אשר קפלו גם מזון מלאכותי הקשה גם ע"י רבבות דגי פרא שהפריעו בעדם לקבל את המזון הטבעי והמלאכותי הדרוש. המזון המלאכותי: שגרי מטבח הקבוץ הלא-המוצים וכו' תרמום ותירם.

דגי השבוטה הוסיפו במשך 3 החודשים הראשונים 200 גרם כ"א, ב-2 החודשים האחרונים 100 גרם כ"א. התוספת הכללית הייתה 300 ק"ג בשטח של 8 דונם במשך

5 חודשים, או שבעה וחצי ק"ג בחודש לדונם. התוצאה הזאת מעודדת בשים לב לתנאים הרעים שהיו בנחל אסי. במרס 1938 הובאו מחוץ למיחד 20 דגות-אם לניר-דוד. סדרו שלש ברכות מלאכותיות, שתיים להטלה—כדי חצי דונם—וברכה אחת לגדול הנלדות—כדי 5 דונם. דגות-האם סבלו מההובלה. רק חלק מהן הטילו ביצים ואף זה רק באמצע יוני. 2700 דגים מההטלה הראשונה הכנסו לתוך ברכת הגדול ואחרי-כן לשטח בן 20 דונם בנחל אסי. לאחר שהשמדו בו רב דגי-הפרא. דגי השבוטה התפתחו מהר. ב-15 בנובמבר 1938 היה משקלם של חלק מהדגים 200 גרם כ"א והמשקל הבינוני נערך ב-100—120 גרם.

ברכה מלאכותית לגדול דגים בניר-דוד (תל-עמל)

בפעם השנייה הטילו דגות-האם באמצע מאי 1939
וגיש לקוחות כי המספר הגדול של הדגיגים יאפשר הרחבה
נפרת של שטחי גדול הדגים בארץ.

בתכניות מחלקת ההתיישבות ומחלקת הים של הסוכנות
היהודית להרחיב את שטח גדול הדגים בגניר דוד בשנת
תרצ"ט עד 80 דונם. על-ידי הפירת תעלה צדדית ממעין
סחנה, אפשר יהיה לשלוט על מימי נחל אסי שליטה גמורה
וכן אפשר יהיה ליבש את האפיק שלו בזמן הוצאת הדגים.
עם בצוע התכנית הזאת של גדול שבוטות
בתוך הפרכות האנטנטסיביות החדשות האלה, יש בידעת
מחלקת הים לסדר עוד השנה ברכות נוספות על אדמת
קבוץ מעוז בעמק בית-שאן, בסביבות מגדל ולנד מי מרום.
לפי התוצאות הראשונות יש להניח שבארץ יוכל
דונם אחד של ברכה, בעזרת מזון מלאכותי ובתנאי גדול
טובים ביותר, לתת תוצרת כ־200 ק"ג שבוטה לשנה. את
התוצרת השנתית הממצעת אפשר להעריך בכ־100 ק"ג בערך.
לשם הקמת ברכות לגדול-דגים צריך תחלה לנצל את
המישורים והעמקים שאפשר להציפם במי מעינות, נחלים,
נהרים ואגמים, כדי שהספקת המים לא תעלה בהוצאות
מיוחדות וכדי שהקמת הסוללות לא תדרוש אמצעים רבים.
כן צריך לבחור תחלה בשטחים, שגדול סקלאי אנטנטסיבי
אחר אינו משתלם בהם. שטחים אלה משתרעים על אלפים
דונמים, בגיחוד בסביבות מי-מרום, בעמק הירדן ובעמק
בית-שאן. כמעט בלי כל השקעות מיוחדות אפשר לנצל

לגדול דגים את הפרכות הגדולות של חברת החשמל
בנהר-ים.

פתוח הדיג העברי בארץ-ישראל

חקירת מצב הדיג בארץ מחיבת מסקנה, כי יש
אפשריות רחבות לזימה יהודית לשם פתוחו וטפוחו של
הענף הכלכלי החשוב הזה. על אף העשר בדגים והאפשריות
הנזחות לגדול אין בארץ דיג ערבי מספיק, והדיג היהודי
עודנו בשלב נסיונות ראשונים.

לשם פתוח הדיג דרושות פעולות חנוכיות, מדעיות
ובכלכליות. אין ליהודים כל מסרת במקצע זה, אין לנו
אבות דיגים שיכלים למסור לבניהם את נסיונם. באמצעים
המעטים שעמדו לרשות המפעלים והנסיונות הראשונים של
דיג עברי אפשר היה לתת לחניכים רק הדרך אגב עבודה
מעשית. בהרבה מקומות בחו"ל נהוג שצעירים—לרב בני
משפחות דיגים—גומרים בית-ספר לדיגים ואחר כך הם
עובדים כחניכים בספינות דיג. גם במקרים שהצעירים
הולכים לעבודה בספינות בלי הדרך מקדמת בבית-הספר,
הם מוצאים שם 6—8 דיגים ממחים, ומהם הם לומדים את
המקצע ובמשך שנים אחדות נעשים החניכים דיגים ממחים.
אצלנו לא היתה עד עתה אפשרות אלא להתחיל מיד
בעבודה מעשית בעזרת מדריך שלפקוחו נמסרו 6—8 חניכים,
שהיו קדם לכן רחוקים מכל מצע עם ים, עם עבודת דיגים וחייהם.
על אף התוצאות החיוביות בעבודה המעשית, שיש

לזקוף אותו בעקר על חשבון כשר ההסתגלות והרצון
החלוצי של צעירינו. עלינו לדעת שהחנוך לפי שטה זאת
איננו יכל להיות מעמיק ומקיף, ואין בכחו להכשיר את
המשמר הראשון של דוגים ממחים הדרוש לנו כדי לכבוש
את ענף הדיג לעמנו. רק בית ספר נמי שבו יקבלו צעירינו
הוראה עיונית ומעשית במשך שנה או שנתיים, יוכל למלא
את התפקיד החשוב הזה. מטרת בית-הספר: חנוך דוגים
עצמאיים, בקיאים בכל הענפים והשטות של הדיג ובעבודות
הים הפרוכות בדיג וכן במקצועות-העזר (תקון סירות, מליחת
דגים, עשון וכו'). נוסף על כך הוא צריך להקנות לחניכים
ידעיות מפרטות על החוף הארצי-ישראלי, עונות הדיג, חיי
הדגים בחופינו וכד'.

צדו לא געשו חקירות מספיקות על תנאי החיים
בים ובאגמים בארץ. חקירות ביולוגיות-נימיות, הידרוביולוגיות
ומטאורולוגיות מפרטות חשובות עד מאד לפתוח דיג
אנטנסבי ומכניס. ברב הארצות החופיות קיימים מוסדות
ממשלתיים מיוחדים לחקר תנאי החיים בים.

אותם התפקידים שתחנת הנסיונות ממלאה בשדה
החקלאות העברית צריכה למלא תחנת נסיונות ימית בשדה
הדיג העברי. התחנה שיש להקימה במקדם ככל האפשר,
תצטרף לקבל עליה, מלבד הפדיונות והחקירות המדעיות,
גם עריכת נסיונות לשם הנהגת שטות חדשות ומשקללות
לדיג ולגדול דגים בארץ-ישראל.

גיוס ההון הדרוש להקמת צי-דוגים ונמלי-דוגים—פעלה

כלכלית לאמית הכרחית היא כדי לאפשר פתוח הדיג בארץ.
בערפה של רכישת קרקע על היבשה פו ערפה של רכישת
ספינות על הים. רכוש קרקעי נותן זכויות על חלק אדמה.
לבעל הספינה יש זכויות על חלק בים. כשם שהוקמו חברות
לאמיות לרכישת קרקע, פו צריכה לקום חברה לאמית
לרכישת צי-דיג עברי. החברה תמסר את ספינות הדיג
לדוגים ולקבוצות דוגים בחכירה, וההכנסות תאפשרנה לשלם
רבות לבעלי המניות. אותה חברה תוכל לקבל על עצמה,
בשתפות עם גורמים מקומיים, הקמת נמלי דוגים.

מתוך הפרת החשיבות הלאמית הגדולה של מקצוע
הדיג דואגות הממשלות ושכבות הצבור כמעט בכל ארצות
העולם במיוחד לפתוח מקצוע הדיג. על אחת כמה דרושה
דאגה צבורית לפתוח המקצוע הזה אצלנו, שהרי אצלנו
עודנו בשלב בראשית. על הסוכנות היהודית, כמוסד
התושבותי ופוליטי מרכזי, ועל החבל הימי לישראל, כמוסד
צבורי לעידוד הימאות והדיג, בשתפות עם גופים משקיים
וצבוריים אחרים (הבנקים הלאומיים, חברה „נחשון“ של
הסתדרות העובדים הכללית ועוד) מוטל להענות לדרישות
החובניות, המדעיות והכלכליות ולהקים את המפעלים
והמוסדות לטפוח הדיג היהודי בארץ. אחרי יסוד בית-הספר
הימי (על ידי החבל הימי לישראל והסוכנות היהודית) יש
להקים בית-ספר לדוגים ותחנת נסיונות ימית.

תקום נא חברה דיג לאמית, שתרכש ותבטיח לדוגים
שלנו את זכותם-וכותנו בים.

עגן בע"מ, חיפה

תבת דאר 1367, טלפון 1234

שרות סירות מוטור לנוסעים ולסוכני אניות
בנמל חיפה והוצאת לפועל עבודות ים שונות.

מספנה במפרץ חיפה

בנין סירות מוטור, דיג, משוטים, מפרשים
וספורט. מוציאים לפועל עבודות טקלוז'
(מפרשים, עבודות חבל וחבל פלדה)
ותקונים שונים בסירות.

טרנסמריין בע"מ

בית מסחר לכל צרכי אניות

חבלים, בלוקים, חבלי פלדה, דגלים, צבעים, שמנים וכו'

חיפה, רח' הנמל, פנת שער פלמר, טל. 1198

GENERAL STEAM NAVIGATION CO. LTD. OF GREECE

אנית הלוקסוס

T. S. S. „NEA HELLAS”

לפנים „טוסקניה”, בת 27.000 טונות

שרות ישר ומהיר

ארץ-ישראל - ניו-יורק

מחלקה ראשונה - טוריסטית - ושלישית • מטבח כשר

סוכנים כלליים:

אלאלוף ושות', תל אביב

רח' אלנבי 125, ת. ד. 460, טלפון 3389

ללויז ארץ ישראל ומצרי בע"מ

משרד ההובלה של העולה משנת 1921

חפצי העולה הנם לרוב רכוש היקר ביותר. רק פקידים בעלי
נסיון רב יכולים לעזור לעולה לשמור על חפציו אלה, רק
פקידים בעלי נסיון רב יכולים למלאות את תפקידם במהירות
ובדיוק גם בחנאים הקשים.

עקרונו:

מחירים זולים ושרות הטוב ביותר

ירושלים / תל אביב / חיפה / רחובות / פתח תקוה
לונדון / ניו יורק

מוטורים לסירות

מבית החרשת פירבנקס-מורז
Fairbanks, Morse & Co. U.S.A.

ואחרים

מספקת

המחלקה הטכנית של
המשביר המרכזי בע"מ

צבעים מיוחדים לסירות
מבית-החרשת פיטרסכון ובנו, צנדם (הולנד)

מנועי סירות דיזל בולנס (הולנד) המעולים

הסוכן לארץ-ישראל:

תל-אביב רח' אחד-העם 15, תל-אביב
תבת-דאר 2119, טלפון 2451 **אמייל ויסר**

מנועים לסירות וספינות

בחר ב-PENTA (שודיה)
עבור סירות דיג וסירות טיול

וב-NATIONAL (אנגליה)
לספינות ולסוחבות משא

יוסף מילר, מהנדס
רחוב המלכים 37, חיפה

ב. לוריא

לפנים: האחים ירושלמי

חיפה

רח' המלכים 35, טלפון 539

בית מסחר

לחבלים, חוטים, בדים, חמרי
רפוד, צרכי חקלאות וצרכי דיג

בנק הפועלים בע"מ

ת.ד. 27 — תל-אביב — טלפון 4296-4297

ההון הנפרע והרזרבות
165.000 לא"י

מנהל עסקי בנק לכל ענפיהם

ת. הלוי ובנו

חיפה, א"י, מרכז מסחרי
רחוב המלכים

בית מסחר

לכל מיני צרכי דיג

מכשירים לחובבים משליכי חכות

אליעזר סקר

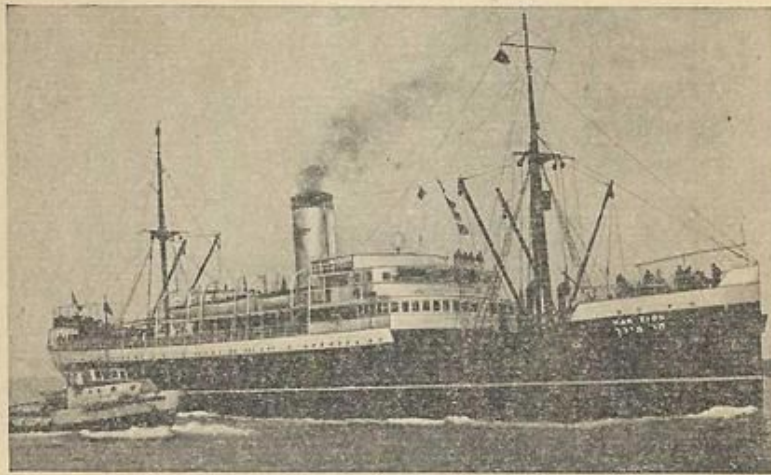
חיפה, ר' המלכים 33
ת.ד. 91, טלפון 128 / טבריה
טלפון 28

בית מסחר לחמרי בנין, פחים, כלי עבודה, חמרים טכניים,
הספקה סניטרית, משאבות, מכונות, צבעים, שמנים וכו'.

כבלי פלדה לדיג, קדוח ומנופים.
(שחורים ומגולבנים) במדות 3-28 מ"מ קוטר.

שרשראות שונות. (שחורות ומגולבנות) בעובי 22-4 מ"מ.

אבזרי כבלים ושרשראות.

בטחון בים

שמני-שיט "של" הותאמו באופן מיוחד, מעצם ייצורם, לדרישות סיכה הקשות ביותר במכונות קיטור ומניעי דיזל באניות. על כן רוב חברות האניות בעולם וביניהן "ללויד ימי ארץ-ישראל" סומכות על שמני-שיט "של" לסיכת מכונות באניותיהן.

סמל האיכות

שמני-שיט "של"

חיפה, ת. ד. 1367 P. O. B. HAIFA
 שער הנמל פלמר PALMER'S GATE
 טלפון 1234 PHONE
 TELEGRAMS: NAKHSHON-HAIFA

נחשון בערבון מוגבל

NAKHSNON LIMITED

חברה ארצישראלית לספנות והספקה בע"מ, חיפה

בעלת צי גדול של סירות,
 סירות-דיזל סוחבות,
 מנוף צף בעל כח הרמה
 של 35 טון בנמל חיפה.

